

Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Ε.Μ.Μ.Ε.
Χειμερινό εξάμηνο 2003-2004

Μάθημα επιλογής
Διδάσκων: Σ. Α. Μοσχονάς

Εισαγωγή στην κοινωνιογλωσσολογία

Το μάθημα εξετάζει τις σχέσεις γλώσσας και κοινωνικής πρακτικής. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην τυποποίηση των γλωσσών και στη διαμόρφωση της Κοινής Νέας Ελληνικής. Στο πλαίσιο του μαθήματος ασκείται κριτικός έλεγχος σε στερεότυπες αντιλήψεις για τη γλώσσα (λ.χ. ότι η ελληνική είναι γλώσσα «ανώτερη», ότι πρέπει να μένει «καθαρή» από ξένες προσμειξεις, ότι η γλώσσα «φθείρεται» όταν αλλάζει, ότι η «γλώσσα των νέων» χαρακτηρίζεται από «λεξιπενία», ότι οι διάλεκτοι είναι κατώτερες μορφές γλώσσας, ότι η τηλεόραση και το ραδιόφωνο κακοποιούν τη γλώσσα κ.ά.). Το μάθημα προσπαθεί να εκθέσει το ιδεολογικό περιεχόμενο στερεότυπων αντιλήψεων αυτού του τύπου, αλλά και να εξακριβώσει τους τρόπους με τους οποίους οι αντιλήψεις αυτές ρυθμίζουν τη γλωσσική μας συμπεριφορά. Αναλυτικότερα, οι παραδόσεις αφορούν στα ακόλουθα ζητήματα:

1. Εισαγωγικά: οι έννοιες της «γλωσσικής ποικιλίας» και της «γλωσσικής αλλαγής» (με αφορμή τη «γλώσσα των νέων»).
2. Το κλασικό («Λαμπόβειο») υπόδειγμα κοινωνιογλωσσικής συσχέτισης. Γλωσσικές μεταβλητές.
3. Τύποι γλωσσικής ποικιλίας: γλώσσα, γεωγραφική διάλεκτος, κοινωνιόλεκτος, ιδίωμα, προφορά, ιδιόλεκτος, ύφος, «επίπεδα ύφους».
4. Η ιδεολογία της εθνικής γλώσσας. Διαδικασίες καθιέρωσης και τυποποίησης κοινής γλώσσας, δημιουργία γραφολέκτων, ηθολογία της ελληνικής (στερεότυπες αντιλήψεις για την ελληνική γλώσσα – η νοοτροπία του καθαρισμού).
5. Επαφή μεταξύ των γλωσσών. Πολυγλωσσία, διγλωσσία, διμορφία. Η περίπτωση της ελληνικής διμορφίας και το γλωσσικό ζήτημα.
6. Σχέσεις ισχύος και πολυγλωσσία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας.
7. Η Κοινή Νέα Ελληνική στα Μ.Μ.Ε.

Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες που θα παρακολουθήσουν το μάθημα καλούνται να συμμετάσχουν σε συλλογικό project καταγραφής της ποικιλίας της νεοελληνικής γλώσσας.

Αξιολόγηση:

Εργασία / Project: 70%, Εξετάσεις: 30%.

Διδακτικό εγχειρίδιο:

Αρχάκης Α. & Μ. Κονδύλη, 2002. *Εισαγωγή σε ζητήματα κοινωνιογλωσσολογίας*. Αθήνα: Νήσος

Συμπληρωματική βιβλιογραφία:

Boutet J., 1984. *Εισαγωγή στην κοινωνιογλωσσολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.
Κωστούλα-Μακράκη Ν., 2001. *Γλώσσα και κοινωνία: Βασικές έννοιες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
Μπασλής Γ., *Κοινωνιογλωσσολογία: Μικρή εισαγωγή*. Αθήνα: Γρηγόρης, 2000.
Ντάλτας Π., 1997: *Κοινωνιογλωσσική μεταβλητότητα*. Αθήνα: Επικαιρότητα.
Χριστίδης Α.-Φ., επιμ., 2001. *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.